

הכנסת
מרכז המחקר והמידע

ירושלים, י"ח בתמוז תשע"ו
24 ביולי 2016

נתוני השנה הראשונה לגליזציה של מריחואנה למטרות פנאי בקולורדו:

2015-2014

מסמך זה נכתב לבקשת חברת הכנסת תמר זנדברג, יו"ר הוועדה המיוחדת של הכנסת למאבק בנגעי הסמים והאלכוהול, ובו נתונים על מספר נושאים מרכזיים בדיון הציבורי על הלגליזציה של מריחואנה למטרות פנאי במדינת קולורדו בשנים 2014-2015. בפרט, יתמקד המסמך בשיעור עישון מריחואנה בקרב בני נוער, בנהיגה תחת השפעת מריחואנה, בזליגת מריחואנה ממדינת קולורדו אל מדינות שכנות באופן לא חוקי וכן בהכנסות ובהוצאות מדינת קולורדו בגין סחר קמעונאי חוקי במריחואנה.

הנתונים במסמך זה מבוססים על נתוני גופים רשמיים בארה"ב בלבד. המילה 'מריחואנה' היא המילה בה נעשה שימוש בכלל הדוחות שנסקרו במסמך זה. עם זאת, קיים גם שימוש במילה 'קנביס', בעיקר בהתייחסות לחקיקה, וב-'THC' בעת התייחסות לחומר הפעיל של צמח המריחואנה הנמדד בדם במסגרת בדיקות לנהיגה תחת השפעת סמים. במסמך זה המילה 'מריחואנה' כוללת הן את הצמח והן מוצרים המכילים אותו.

1. מבוא¹

הממשל הפדרלי בארה"ב אוסר על גידול, מכירה או החזקת כל כמות של סם המופיע בין החומרים המפוקחים המנויים בפקודת החומרים המפוקחים משנת 1970 (The Controlled Substance Act – CSA), ובכלל זה קנביס (מריחואנה).² בעוד שעמדת הממשל הפדרלי היא כי אין לפעול לגליזציה של סם הקנביס על תוצריו, עוד ועוד מדינות בארה"ב פועלות להעברת חקיקה מקומית המאפשרת

¹ לרקע נוסף על נושא המיסוד ואי-ההפלה של מריחואנה למטרות פנאי בקולורדו בפרט ובמדינות אחרות בעולם בכלל ראו: עו"ד יעל טייב, מיסוד ואי-הפלה של הגידול, ההחזקה והשימוש בסם הקנביס: סקירה משווה, הלשכה המשפטית של הכנסת, עודכן: עו"ד ירון אונגר, 29 במרס 2016. המסמך עודכן באופן חלקי בלבד, ויש לבדוק עבור כל אחד מהנתונים מאיזו שנה הוא.

² שם, עמ' 16.

גידול ומכירת מריחואנה לצרכים רפואיים ולמטרות פנאי.³ יצוין כי ישנם הבדלים מהותיים בין מדינה אחת לשנייה ואף קיימת שונות בחקיקה המקומית בתוך המדינות עצמן.⁴

במדינת קולורדו חלו ב-15 השנים האחרונות שלושה שינויים רגולטוריים בתחום אסדרת המריחואנה, שניים בהתייחס למריחואנה למטרות רפואיות (2000 ו-2010), ואחד בהתייחס למריחואנה למטרות פנאי (2014). **בעוד שמוקד המסמך הוא אסדרת המכירה החוקית של מריחואנה למטרות פנאי, ובעוד שיש להדגיש כי שני הנושאים שונים זה מזה, במקרה של קולורדו מדובר בשני מהלכים סמוכים זה לזה בעיתויים, ובתשתית המשותפת המשמשת לאסדרתם.** נציין גם כי סקירה משווה שנערכה על-ידי תחום חקיקה ומחקר משפטי בלשכה המשפטית של הכנסת, בנושא מיסוד ואי-הפללה בתחום המריחואנה, העלתה כי "ברוב המדינות שבהן התחולל שינוי חקיקתי במדיניות הסמים בשנים האחרונות, תופעת השימוש החוקי במריחואנה לצרכים רפואיים שימשה רקע ופלטפורמה לניסיונות להוביל לגליזציה של סמים."⁵

תיקון 20 לחוקת מדינת קולורדו אישר בשנת 2000 את הקמתה של מערכת לטיפול רפואי באמצעות מריחואנה, במסגרתה אושר למטופלים להחזיק עד שישה צמחים או עד שתי אונקיות (56.7 גרם) של מריחואנה למטרות רפואיות, על בסיס המלצה רפואית.⁶ המערכת נוהלה על-ידי המחלקה לבריאות הציבור והסביבה של קולורדו (Colorado Department of Public Health & Environment), והחלה לקבל פניות ממטופלים ביוני 2001.⁷ התקנות קבעו עד 5 מטופלים למטפל, ולפי הרשות הפדרלית הייעודית למאבק בסמים באזור הרי הרוקי (מדינות קולורדו, מונטנה, יוטה ווויאומינג) שהוכר כאזור סחר בסמים בעצימות גבוהה (Rocky Mountain High Intensity Drug Trafficking Area – RMHIDTA), הוגשו בין השנים 2001 עד 2008 רק 5,993 בקשות לרישיון, ומתוכן רק 55% קיבלו הקצאה למטפל.⁸

ב-2007 פסק שופט בקולורדו כי הגבלת מספר המטופלים מהווה פגיעה בזכויות חולים.⁹ **ב-2010 יצרה קולורדו מסגרת חוקית לקיומם של מקומות הרשאים לייצר ולמכור מריחואנה למטרות**

³ בנושא זה ראו למשל את מכתבו של סגן התובע הכללי במשרד המשפטים האמריקני המבהיר את מדיניות החקירה והתביעה הפדרליים במדינות המאשרות את השימוש הרפואי במריחואנה: David W. Ogden, Deputy Attorney General, [Investigations and Prosecutions in States Authorizing the Medical Use of Marijuana](#), U. S. Department of Justice, 19 October 2009 (updated: 15 September 2014).

⁴ White House Office of National Drug Control Policy, [Marijuana Resource Center: State Laws Related to Marijuana](#). Visited: 20 July 2016.

⁵ עו"ד יעל טייב, מיסוד ואי-הפללה של הגידול, ההחזקה והשימוש בסם הקנביס: סקירה משווה, הלשכה המשפטית של הכנסת, עודכן: עו"ד ירון אונגר, 29 במרס 2016, עמ' 1.

⁶ Rocky Mountain High Intensity Drug Trafficking Area, [The Legalization of Marijuana in Colorado: The Impact](#), Volume 1, August 2013, p.2-4.

⁷ ש.ם.

⁸ ש.ם.

⁹ ש.ם.

רפואיות ('מרכזי חלוקה') לבעלי הרישיון המתאים, והיא נכנסה לתוקפה ב-1 באוגוסט 2010.¹⁰
 נכון לינואר 2014, עמד מספר בעלי הרישיון לטיפול במריחואנה למטרות רפואיות על כ-110,000.¹¹

בנובמבר 2012 אושרה בקולורדו מכירה קמעונאית ואחזקה אישית של מריחואנה (כפי שיפורט להלן), והחוק נכנס לתוקפו החל מה-1 בינואר 2014.¹²

לצרכי מסמך זה - שעיקרו בחינת שינויים לאורך זמן על רקע שינויי האסדרה בקולורדו - מועדי תחילת השינויים הרגולטוריים נקבעו בהתאם לתאריכים בהם נכנסו ההסדרים האמורים לתוקפם. אסדרת טיפול רפואי באמצעות מריחואנה נכנסה לתוקפה בקולורדו ב-1 ביוני 2001, הרחבת הטיפול הרפואי במריחואנה (חובת רישיון עסק) נכנסה לתוקפה ב-1 באוגוסט 2010, ואסדרת המכירה הקמעונאית של מריחואנה למטרות פנאי נכנסה לתוקפה ב-1 בינואר 2014. יצוין כי קביעה זו אינה משותפת לכלל הגופים הרשמיים בארה"ב שדוחותיהם ייסקרו להלן (ראו פרק מספר 2).

להלן נציג את עיקרי החקיקה והמדיניות כיום במדינת קולורדו בהתייחס למכירה המסחרית של מריחואנה למטרות פנאי. יודגש כי ההנחיות אינן ישימות לגבי נושא השימוש במריחואנה למטרות רפואיות, ויש לבחון את אלו בנפרד. בנוסף, **תיתכן שונות בין החקיקה והמדיניות ברמת המדינה ובין זו ברמת השלטון המקומי** (עיר או מחוז).¹³ ואלו עיקריה:¹⁴

- **מגבלות גיל:** החוק מתיר רק לבני 21 ומעלה לקנות, להחזיק או להשתמש במריחואנה ממכירה קמעונאית. מתן או מכירה או שיתוף של מריחואנה עם מי שמתחת ל-21 מהווה עבירה. יש להחזיק בתעודת זיהוי תקפה לצורך הוכחת גיל. למי שהוא מתחת לגיל 21 גם אסור להיכנס לחלקים מסוימים בנקודות המכירה.
- **מגבלות רכישה:** יש לרכוש מריחואנה רק בחנות קמעונאית מורשית. תושבי קולורדו, בני 21 ומעלה, יכולים לקנות ולהחזיק עד לאונקיה אחת (28.35 גרם) בכל זמן נתון. בעלי תעודת זיהוי שאינה של קולורדו יכולים לקנות ולהחזיק עד לרבע אונקיה אחת (7.09 גרם) בכל זמן נתון. כמות גדולה יותר, בשני המקרים, עלולה להוביל לכתב אישום ולקנסות.

¹⁰ State of Montana Children, Families, Health, & Human Services Interim Committee, [Emerging Issue: Medical Marijuana. Key Changes to Colorado's Medical Marijuana Laws](#), July 2010; Colorado Department of Regulatory Agencies, [2014 Sunset Review: Colorado Medical Marijuana Code](#), 15 October 2014.

¹¹ Colorado Department of Revenue, [Market Size and Demand for Marijuana in Colorado](#), 9 July 2014, p.7.

¹² Rocky Mountain High Intensity Drug Trafficking Area, [The Legalization of Marijuana in Colorado: The Impact](#), Volume 1, August 2013, p.2-4.

¹³ Colorado Official State Web Portal, [Laws about Marijuana Use](#). Updated last: 2016. Visited: July 4th, 2016.

¹⁴ Colorado Department of Public Health & Environment, [Retail Marijuana in Colorado for Visitors](#), שם; June 10 2015.

- **מגבלות מכירה** : מכירה תעשה רק על-ידי מוכרים בחנויות קמעונאיות מורשות. בנוסף, בני 21 ומעלה, גם אם אינם מוכרים בחנות קמעונאית מורשית, רשאים לתת עד לאונקיה אחת של מריחואנה לבוגר אחר בן 21 ומעלה. הדבר מתייחס גם למוצרי מריחואנה ביתיים. שעות הפתיחה של עסקים קמעונאיים לממכר מריחואנה הן בין שמונה בבוקר לחצות, בלבד. אריזות המוצרים נדרשות להיות כאלו שהן בטוחות בפני ילדים (child resistant), ניתנות לסגירה חוזרת, ואטומות, מתוך מטרה להגן על ילדים, נוער ומבוגרים מפני צריכה לא מכוונת של מריחואנה. על כל האריזות צריך להופיע סימן רשמי של חטיבת האכיפה הפלילית של מחלקת מס ההכנסה (department of revenue), ויש להנחות ילדים ונוער להימנע מצריכת מוצרים באריזות אלו.

- **מגבלות שימוש** : השימוש - ובכלל זה עישון, אכילה או שאיפת אדים (vaping) – אסור בשטחים ציבוריים (כגון מדרכות, פארקים, אתרי קונצרטים, בתי עסק, מסעדות, בארים, חדרי מדרגות, ועוד), בשטחים פדרליים (כגון פארקים לאומיים), או בתוך מכונית (ובכלל זה גם אחזקת מריחואנה באריזה שאינה אטומה). השימוש מותר בשטח פרטי, בהינתן אישור בעלי השטח או הנכס. חל גם איסור על הוצאת מריחואנה אל מחוץ למדינה או הכנסתו אל שדה התעופה הבינלאומי בדנבר. כמו-כן, מעסיקים רשאים לבצע בדיקות סמים, ולבצע על-בסיסן החלטות העסקה.

הלשכה לסטטיסטיקה של ארה"ב (united states census bureau) העריכה כי ב-1 ביולי 2015 חיו בקולורדו 5,456,574 נפשות, 23% מתוכם מתחת לגיל 18.¹⁵ לפי דוח שהגישה מדינת קולורדו לבית הנבחרים שלה, נכון ל-31 בדצמבר 2015, השנה הקלנדרית המלאה האחרונה, מתוך 2,587 רישיונות עסק של מדינת קולורדו בתחום המריחואנה, 1,473 (57%) היו לעיסוק במריחואנה למטרות רפואיות, ו-1,114 (43%) היו לעיסוק במריחואנה למטרות פנאי.¹⁶ יצוין כי בעוד שחנות או מקום גידול הנמצאים בבעלותו של אדם אחד יכולים לכלול הן מריחואנה לצרכי פנאי והן מריחואנה רפואית, עדיין נדרשים שני רישיונות עסק שונים (ותנאי פעילות שונים) עבור כל אחד מיעדים אלו. בנוסף, במהלך שנת 2015 פנו 135 בתי עסק (חנויות, מגדלים ויצרנים) בבקשה להסב את ייעודם באופן מלא מעיסוק במריחואנה למטרות רפואיות לעיסוק במריחואנה למטרות פנאי.¹⁷

¹⁵ United States Census Bureau, [QuickFacts: Colorado](#). Visited: 20 July 2016.

¹⁶ Colorado Department of Revenue – Enforcement Division for Marijuana, [Report to the Joint Budget Committee and House of Senate Finance Committees of the Colorado General Assembly](#), 1 April 2016.

2. נתונים ומגבלות מתודולוגיות

למסמך הנוכחי מספר מגבלות מתודולוגיות מרכזיות, שחשוב להתייחס אליהן בעת קריאתו:

ראשית, הפעילות המסחרית הקמעונאית הלגלית במריחואנה למטרות פנאי בקולורדו החלה באופן רשמי רק ב- 1 בינואר 2014, לפני כשנתיים וחצי. לא רק שמדובר בפרק זמן קצר יחסית בכדי לקבוע השפעות ארוכות טווח או שינויים, הרי שמדובר גם בשוק מתהווה הנמצא בתחילת דרכו, בו כלל השחקנים – יצרנים, קמעונאים, רגולטורים, צרכנים, רשויות מדינה נוספות, הרשויות הפדרליות, מדינות שכנות ועוד – לומדים את הנושא ובוחנים דרכי פעולה בו. זוהי תקופה של שינויים, ולהערכתנו שינויים אלו טרם הסתיימו.

שנית, הנתונים שיוצגו להלן לקוחים מפרסומיהם של גופים רשמיים בארצות-הברית ובמקרים רבים לא היתה בידינו גישה לנתוני המקור עליהם התבססו העיבודים הסטטיסטיים השונים המוצגים. בהעדר גישה כאמור יש קושי ללמוד על מגבלות דרכי איסוף המידע, על בחירת ההגדרות, על משמעות הנתונים וכן קיים קושי לבחון את הניתוחים והמסקנות העולים מהם.

שלישית, יש לשים לב כי הנתונים השונים המוצגים מתייחסים לתקופות זמן שונות - חלקם מייצגים שנים קלנדריות, חלקם שנים פיסקליות, וחלקם תקופות קצרות יותר. כמו כן, גופים שונים עושים שימוש בהגדרות שונות, חלקם מציגים נתונים רק ביחס לקבוצות גיל מסוימות וחלקם מתייחסים לכלל האוכלוסיה וכן הלאה. מכאן שקיים קושי מהותי להשוות בין הנתונים השונים ולשרטט תמונה שלמה.

קושי נוסף עולה מההבדלים בין הגופים השונים בדבר קביעת מועדי השינויים הרגולטוריים לצרכי השוואה וניתוח. כך למשל, בעוד שמדינת קולורדו רואה בתאריכים בהם נכנסו ההסדרים הרגולטוריים לתוקפם כמועד תחילת השינויים, הרי שגופים אחרים מגדירים תקופות שונות. למשל, הרשות הפדרלית הייעודית למאבק בסמים באזור הרי הרוקי (מדינות קולורדו, מונטנה, יוטה ווויאומינג) שהוכר כאזור סחר בסמים בעצימות גבוהה (Rocky Mountain High Intensity Drug Trafficking Area – RMHIDTA) מגדירה את שנת 2000 כנקודת התחילה של 'התקופה המוקדמת של מריחואנה למטרות רפואיות', שנת 2009 כנקודת התחילה של 'תקופת המסחר וההרחבה של מריחואנה לשימוש רפואי', ואת 2013 נקודת התחילה ל'עידן המריחואנה למטרות פנאי'.¹⁸ אי-הסכמה זו מקשה על השוואה בין מסקנות הגופים השונים בדבר משמעות הנתונים השונים. כאמור, לצרכי מסמך זה מועדי תחילת השינויים הרגולטוריים הם בהתאם לתאריכים בהם נכנסו ההסדרים האמורים לתוקף.

לאור כל זאת, ולאור העובדה שהמסמך מתמקד רק בכמה נושאים מסוימים, לא ניתן לקבל מנתונים אלה תמונה מלאה על המצב כיום בקולורדו, כשנתיים וחצי לאחר הלגליזציה, לא ניתן

¹⁸ Rocky Mountain High Intensity Drug Trafficking Area, [The Legalization of Marijuana in Colorado: The Impact](#), Volume 3, September 2015, p.1.

לקבוע קשר סיבתי בין הממצאים שיוצגו להלן לבין השינויים הרגולטוריים במדינה זו, ומהנתונים שיוצגו לא ניתן ללמוד על המגמות לטווח הבינוני והארוך.

נציין גם כי סקירת הדוחות שפורסמו בנושא זה העלתה, מעבר למגבלות המתודולוגיות שהוצגו לעיל, דיון באשר לאיכות הנתונים המגיעים מקולורדו, ולגבי האופן שבו יש לפרשם ביחס לשאלת השפעות המדיניות והחקיקה בקולורדו בתחום המריחואנה.¹⁹ במהלך המסמך נתייחס להיבטים שונים בדיון זה, בעיקר במטרה להמחיש את הקושי להצביע על הקשר שבין מדיניות הלגליזציה, הן של מריחואנה למטרות רפואיות והן של מריחואנה למטרות פנאי, ובין ההיבטים השונים המוצגים במסמך.

3. השימוש במריחואנה בקרב בני נוער: נתונים

הנושא הראשון שיוצג הוא דפוסי השימוש במריחואנה בקרב בני נוער בקולורדו בין השנים 2015-2014. יוזכר כי גם לאחר הלגליזציה, אחזקה, מכירה או מתן מריחואנה לצרכי פנאי בקולורדו מותרת לגילאי 21 ומעלה.

טבלה 1 מציגה את מאפייני השימוש במריחואנה בקרב תלמידי תיכון בכיתות ט' עד י"ב (גילאי 15 עד 18, לערך) בקולורדו, כפי שהם עולים מתוך נתוני סקר בריאות שעורכת המדינה בקרב תלמידי חטיבות הביניים והתיכונים הציבוריים (Healthy Kids Colorado Survey – HKCS). הסקר נערך מדי שנתיים, ומבוסס על דיווח עצמי אנונימי לגבי התנהגות ועמדות בתחום הבריאות.²⁰ זהו מקור הנתונים הרשמי בו עושה מדינת קולורדו שימוש בעת התייחסות לתופעה זו, והנתונים מוצגים כפי שפורסמו על-ידי מדינת קולורדו.

ביצוע סקר בנושא זה כרוך בכמה מגבלות. ראשית, מדובר בפעילות שאינה חוקית עבור קבוצות גיל אלו, ולכן העושים שימוש לא-חוקי בחומרים פסיכואקטיביים נוטים שלא לדווח על השימוש בחומרים אלה. מאחר והנתונים מתבססים על דיווח עצמי (גם אם אנונימי), יש להניח כי מדובר בדיווחי חסר. שנית, נתונים אלו נאספו רק בקרב בני הנוער הלומדים במערכת החינוך הציבורית, כלומר הם אינם כוללים את הלומדים במערכת החינוך הפרטית וכן לא את בני הנוער שנשרו ממערכת החינוך. מכאן, **שלא ניתן להסיק מנתונים אלו באשר לכלל בני הנוער בגילים האמורים בקולורדו.**

¹⁹ ראו לדוגמה ביקורת של הרשות הפדרלית הייעודית למאבק בסמים באזור הרי הרוקי (מדינות קולורדו, מונטנה, יוטה וויומינג) שהוכר כאזור סחר בסמים בעצימות גבוהה (Rocky Mountain High Intensity Drug Trafficking Area – RMHIDTA) על סקר Healthy Kids Colorado Survey (HKCS), שהוא הסקר הרשמי של מדינת קולורדו בתחום הבריאות והתנהגות בסיכון בקרב בני-נוער. Rocky Mountain High Intensity Drug Trafficking Area, [The Legalization of Marijuana in Colorado: The Impact](#), Volume 3, September 2015, p.53.

²⁰ Colorado Department of Public Health & Environment, [Healthy Kids Colorado Survey](#), 2016. Visited: 12 July 2016.

טבלה 1: מאפייני שימוש במריחואנה בקרב תלמידי תיכון ציבורי בקולורדו, בשנים 2005, 2009,

2011, 2013 ו- 2015 (סקר HKCS, באחוזים)²¹

2015	2013	2011	2009	2005	מאפייני שימוש
38	36.9	39.5	42.6	42.4	אחוז תלמידים שעשו שימוש במריחואנה לפחות פעם אחת בחיים
21.2	19.7	22	24.8	22.7	אחוז תלמידים שעשו שימוש במריחואנה לפחות פעם אחת ב- 30 הימים האחרונים
9.2	8.1	9	8.3	10	אחוז תלמידים שניסו מריחואנה לראשונה לפני גיל 13

בפרסומיה המלאים בנושא מציגה מדינת קולורדו בין השאר גם פילוח של נתוני הסקר לפי מגדר, המעלים כי בעוד שבשנת 2005 מעט יותר מהנערות המשתתפות בסקר צרכו מריחואנה ב- 30 הימים שקדמו לעריכת הסקר מאשר הנערים (23.1% לעומת 22.5%), הרי שיחס זה השתנה בנתוני סקר 2009 (24.2% מקרב הנערות לעומת 25.5% מקרב הנערים), ונשמר בנתוני השנים 2011, נתוני 2013 ונתוני 2015 אז עמד על 21% מקרב הנערות לעומת 21.4% מקרב הנערים.²²

מהנתונים הפרושים על פני כעשור עולה כי אין מגמה ברורה באף אחד מהמאפיינים שנבחנו וכן אין שינויים חדים בין נקודות הדגימה השונות לאורך השנים. בהתייחס לנתוני השנים 2009 עד 2015, כפי שהוצגו לעיל, קבעה מחלקת בריאות הציבור והסביבה של מדינת קולורדו כי "שיעור השימוש במריחואנה בקרב בני נוער נותר באופן יחסי ללא שינוי".²³ יצוין כי קביעה זו נעשתה מבלי שפורסם האם נערך מבחן סטטיסטי לבדיקת מובהקות השונות בין השנים.

מקור נוסף על היקף ואופי השימוש במריחואנה בקרב בני נוער בקולורדו הוא הסקר הלאומי על שימוש בסמים ובריאות בארה"ב (National Survey on Drug Use and Health – NSDUH), הנערך על-ידי המינהל לשימוש לרעה בחומרים ולשירותי בריאות הנפש (Substance Abuse and Mental Health Services Administration – SAMHSA), סוכנות של משרד הבריאות ושירותי אנוש של ארצות הברית (U.S. Department of Health and Human Services).²⁴ הסקר מתבסס על מדגם אקראי בקרב משקי בית בארצות הברית באמצעות שאלונים ממוחשבים במחשב נייד של סוקר המגיע אל בתי המשיבים, בתמורה לתשלום של 30 דולר אמריקני.²⁵

²¹ Colorado Department of Public Health & Environment, [Adolescent Health Data](#). Visited: 12 July 2016; Youth Risk Behavior Survey, [YRBS 2005 Results - High School Detail Table](#), N/A; Youth Risk Behavior Survey, [YRBS 2009 Results - High School Detail Table](#), N/A; Youth Risk Behavior Survey, [YRBS 2011 Results - High School Summary Table](#), N/A; Healthy Kids Colorado Survey, [HKCS 2013 Results - High School Summary Tables](#), N/A; Healthy Kids Colorado Survey, [HKCS 2015 Results - High School Summary Tables](#), 20 June 2016.

²² ש.ם.

²³ Colorado Department of Public Health & Environment, [Marijuana Use Among Youth in Colorado](#).

²⁴ National Survey on Drug Use and Health, [About the Survey](#). Visited: 13 July 2016.

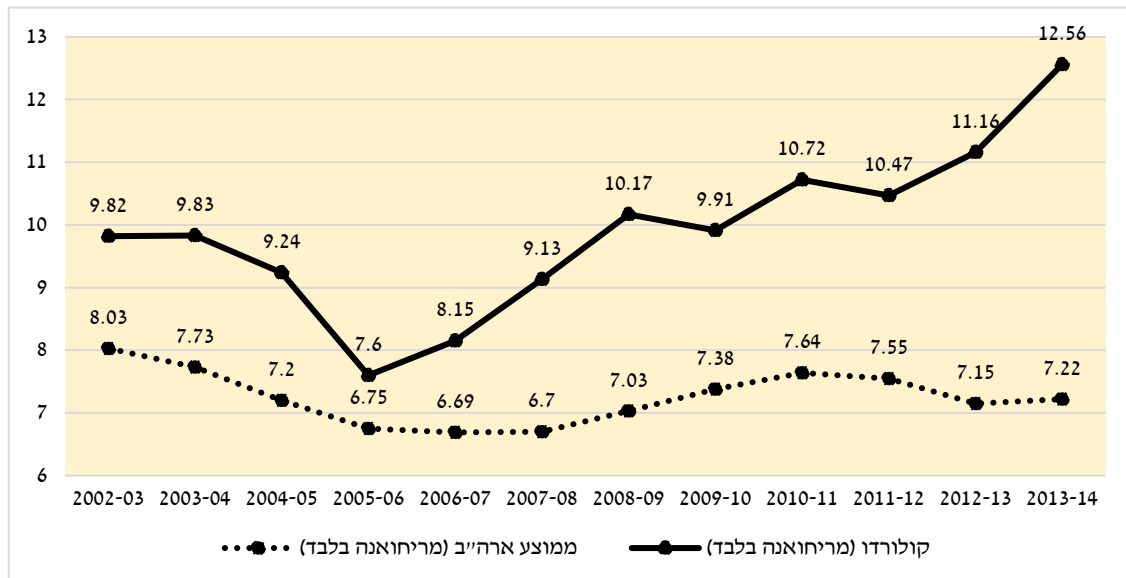
²⁵ ש.ם.

ההבדלים בין סקר ה-HKCS לבין סקר ה-NSDUH אינם רק מתודולוגיים (בתי ספר ציבוריים לעומת סקר משקי בית; מענה בכתב בכיתה לעומת שאלון ממוחשב מול סוקר; ועוד). בהתייחסותה לבני-נוער מציגה מדינת קולורדו את נתוני ה-HKCS עבור כיתות ט' עד י"ב (גילאי 15 עד 18, לערך), בעוד שקטגוריית הגיל המקבילה לינוער' בסקר ה-NSDUH היא גילאי 12 עד 17. זוהי אוכלוסייה גדולה יותר, דבר המקשה עוד יותר על השוואה בין נתוני הסקרים השונים (להלן).

איור 1 מציג את נתוני סקר ה-NSDUH בדבר שימוש במריחואנה בקרב בני 12 עד 17 בקולורדו ובארה"ב בכלל בחודש שקדם לעריכת הסקר, עבור השנים 2002 עד 2014. נתוני מדגם 2014-2015 טרם פורסמו. נזכיר כי בשנת 2001 אושר בקולורדו השימוש במריחואנה למטרות רפואיות, בשנת 2010 הוסדרה הרחבת שירות זה וב-2014 החלה מכירה קמעונאית של מריחואנה למטרות פנאי.

איור 1: אחוז שימוש במריחואנה בחודש טרם עריכת הסקר בקרב בני 12 עד 17, ממוצע לאומי

בארה"ב ונתוני קולורדו, 2002 עד 2014 (סקר נתוני NSDUH)²⁶

²⁶ National Survey on Drug Use and Health, [State Estimates of Substance Use from the 2003–2004 National Surveys on Drug Use and Health \(Appendix B\)](#); National Survey on Drug Use and Health, [National Survey on Drug Use and Health: Comparison of 2004–2005 and 2005–2006 Model-Based Prevalence Estimates \(50 States and the District of Columbia\)](#); National Survey on Drug Use and Health, [NSDUH: Comparison of 2012–2013 and 2013–2014 Population Percentages \(50 States and the District of Columbia\)](#), 16 December 2015; National Survey on Drug Use and Health, [NSDUH: 2013–2014 Model-Based Prevalence Estimates \(50 States and the District of Columbia\)](#), 16 December 2015; National Survey on Drug Use and Health, [NSDUH: Comparison of 2011–2012 and 2012–2013 Model-Based Prevalence Estimates \(50 States and the District of Columbia\)](#), 17 December 2014; National Survey on Drug Use and Health, [NSDUH: Comparison of 2009–2010 and 2010–2011 Model-Based Prevalence Estimates \(50 States and the District of Columbia\)](#), 26 September 2014; National Survey on Drug Use and Health, [NSDUH: Comparison of 2002–2003 and 2010–2011 Model-Based Prevalence Estimates \(50 States and the District of Columbia\)](#), 26 September 2014; National Survey on Drug Use and Health, [NSDUH: State Estimates of Substance Use and Mental Disorders from the 2009–2010](#), 26 September 2014. See also: Substance Abuse and Mental Health Services Administration, [Reports by Geography - State & Substate](#), updated last: 12 September 2014. Visited: 13 July 2016.

בדוח מספטמבר 2015 מציגה הרשות הפדרלית הייעודית למאבק בסמים באזור הרי הרוקי (מדינות קולורדו, מונטנה, יוטה וויומינג) שהוכר כאזור סחר בסמים בעצימות גבוהה (Rocky Mountain High Intensity Drug Trafficking Area) (להלן – הרשות או RMHIDA), ניתוח של נתונים אלו, עבור השנים 2006 עד 2013, בלבד.²⁷

הרשות מציגה את נתוני ה-NSDUH ביחס לשנים אלו, אך בניתוח הנתונים בחרה הרשות לקבצם לשלוש תקופות: השנים 2006-2008, השנים 2009-2012 ונתוני שנת 2013.²⁸ בכל תקופה, למעט שנת 2013, חושב בדוח השיעור הממוצע של בני הנוער שדווחו כי השתמשו במריחואנה בחודש שקדם לעריכת הסקר הלאומי. לאור ניתוח נתונים אלו קבעה הרשות כי בין השנים 2006 עד 2013 היתה עליה משמעותית בהיקף צריכת מריחואנה בקרב בני 12 עד 17 בקולורדו, וכי יש לשייך עליה זו לאסדרת המכירה הקמעונאית של מריחואנה למטרות רפואיות בקולורדו (אותה היא ממקמת בשנת 2009), ולאסדרת המכירה הקמעונאית למטרות פנאי (אותה היא ממקמת בשנת 2013).²⁹

ניתוח הרשות את נתוני ה-NSDUH, כפי שהוצג בדוח הרשות, מעלה מספר בעיות מתודולוגיות: ראשית, הוא מתייחס לממוצעי מספר קבוצות, ולא לתנודתיות העולה מנתוני השנים הפרטניות השונות (כפי שניתן לראותן באיור 1). שנית, הוא משווה בין קבוצות שנים שאינן שוות בגודלן – בין ממוצע תלת-שנתי לממוצע ארבע-שנתי ולממוצע שנתי – וזאת מבלי להבהיר מדוע הוגדרו דווקא תקופות אלו. שלישית, מסקנת הרשות בדבר סיבתיות התבססה, לפי המוצג בדוח, על חישוב זה ואין בידנו מידע האם נוסף לו נעשה המבחן הסטטיסטי המתאים לשם קביעה זו.

עיון מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנתונים השנתיים בסקר ה-NSDUH, כפי שהם מוצגים במלואם באיור 1, מעלה מספר נקודות, וזאת ביחס, כאמור, לשימוש במריחואנה במהלך החודש האחרון טרם עריכת הסקר בקרב אוכלוסיית בני ה-12-17, בקולורדו ובממוצע הארצי של ארה"ב:

ראשית, לכל אורך תקופת המדידה המוצגת – 2002 עד 2014 – אחוז המשתמשים במריחואנה בקרב בני 12 עד 17 בקולורדו גבוה יותר מהממוצע הארצי בארה"ב.

שנית, שיעור השימוש הנמוך ביותר במריחואנה בקרב אוכלוסייה זו מאז 2002 ועד 2014, הן בקולורדו והן בממוצע הארצי, היה בשנת 2005-2006 (6.75% בממוצע הארצי, ו-7.6% בקולורדו), כארבע שנים לאחר שהוסדר בקולורדו הטיפול הרפואי באמצעות מריחואנה.

שלישית, העלייה הכללית בנתוני השימוש בקרב בני 12 עד 17 בקולורדו, אותה ניתן לזהות החל מ-2005 (מ-7.6% בסקר זה עד ל-12.56% בסקר 2013-14), מאופיינת החל משנת 2009-2008 במגמה מעורבת – ישנן שנים של עליה וישנן שנים של ירידה באחוזי השימוש.

²⁷ Rocky Mountain High Intensity Drug Trafficking Area, [The Legalization of Marijuana in Colorado: The Impact](#), Volume 3, September 2015, p.37.

²⁸ ש.ס.

²⁹ ש.ס., עמ' 36.

רביעית, ניתוח נתוני קולורדו ונתוני הממוצע הארצי, עבור השנים 2011-2014, מעלה צמיחה מתמדת בפער בין שתי האוכלוסיות, כך שאחוז השימוש בקולורדו במריחואנה בקרב בני 12 עד 17 היה גבוה יותר מהממוצע הארצי ב-2011-2012 ב-2.92 נקודות האחוז, ב-2012-2013 היה ב-4.01 נקודות האחוז, וב-2013-2014 (שנית המדידה האחרונה שפורסמה עד כה, כאמור), היה גבוה ב-5.34 נקודות האחוז. יודגש כי לא נערכו מבחני מובהקות לפערים אלו, כמו-גם מוקדם לקבוע האם מדובר במגמה או בגורמים לה.

לצורך השוואה, בחן מרכז המחקר והמידע של הכנסת גם את נתוני ה-NSDUH בדבר שימוש לא חוקי בסמים בכלל בחודש שקדם לעריכת הסקר, הן עבור קולורדו והן עבור הממוצע הארצי בארה"ב. תחת הקטגוריה 'שימוש לא חוקי בסמים' (illicit drug use), כולל סקר ה-NSDUH את השימוש במריחואנה/חשיש, קוקאין (כולל קראק), הרואין, חומרים מעוררי הזיות, חומרים פסיכואקטיביים נשפים, ואת השימוש הלא-רפואי בתרופות מרשם לשיכוך כאבים, הרגעה (sedatives & tranquilizers), והמרצה (stimulants).³⁰ כלומר, מריחואנה נספרת פעמיים – הן כקטגוריה בפני עצמה, והן כחלק מהקטגוריה 'שימוש לא-חוקי בסמים'. באופן כללי, ניתוח זה העלה כי גם במקרה זה, לאורך כל השנים שנבדקו, שיעור השימוש הלא-חוקי בסמים בקולורדו גבוה יותר מהממוצע הארצי בקטגוריה זו. בנוסף, העלה הניתוח כי שיעורי השימוש הלא-חוקי בסמים גבוהים יותר משיעורי השימוש במריחואנה בלבד, הן בקולורדו והן בממוצע הארצי.

המסקנה העיקרית העולה מהשוואת נתוני מדינת קולורדו (סקר HKCS), דוח הרשות הפדרלית RMHIDTA (המתבסס על נתוני סקר NSDUH) וניתוח מרכז המחקר והמידע של הכנסת את נתוני סקר NSDUH, היא כי בשלב הנוכחי לא ניתן לקבוע מהי השפעת הלגליזציה בקולורדו על צריכת המריחואנה שם בקרב בני-נוער, וזאת מכמה סיבות:

ראשית, קיים קושי בהצלבת נתונים שונים בנושא. לא ניתן להשוות בין נתוני סקר HKCS, בנתוני משתמשת מדינת קולורדו, לנתוני סקר NSDUH, המופעל ברמה הלאומית, המתייחסים שניהם לשכיחות השימוש במריחואנה בקרב נוער ב-30 הימים שקדמו לעריכת הסקר. הסקרים מתייחסים לקבוצות גיל שונות (נתוני HKCS שמוצגים כאן מתייחסים לכיתות ט'-י"ב, ונתוני NSDUH לגילאי 12-17); המייצגות אוכלוסיות שונות (תלמידי בתי ספר לעומת כלל האוכלוסייה במדינה); בשיטות דגימה ומחקר שונות; וזאת גם מבלי להתייחס לשיטות ניתוח הנתונים עצמם. כך למשל, בשלב הנוכחי, לא ניתן להציע הסבר לעובדה כי נתוני HKCS מדברים על סביבות ה-20% שימוש לאורך השנים בקולורדו, ונתוני ה-NSDUH נעים באזור ה-10%, וזאת למרות שסקר ה-HKCS מקיף אוכלוסיית גיל מצומצמת יותר.

שנית, כפי שהודגם לעיל, גם ניתוח של אותם הנתונים – נתוני סקר NSDUH בלבד – אינו מעלה מסקנות זהות. בעוד שה-RMHIDTA קובעת כי משמעותם עליה משמעותית בצריכת מריחואנה

³⁰ National Survey on Drug Use and Health, [NSDUH: State Estimates of Substance Use and Mental Disorders from the 2009-2010](#), 26 September 2014.

בקרב בני 12 עד 17 בקולורדו, אותה יש לדבריה לשייך לפעילות המסחור והלגליזציה בקולורדו בשנים האחרונות, הרי שניתוח מרכז המחקר והמידע של הכנסת את נתוני המקור של הסקר מראה תמונה מרובדת יותר - כגון היות קולורדו מאופיינת באופן כללי כמדינה עם שיעור שימוש גבוה של מריחואנה (וסמים בכלל), שיעור השימוש הנמוך יחסית של שנת 2005-2006 אליו לא התייחסה הרשות, והמגמה המעורבת המגולמת בנתוני השנים 2008 עד 2013.

4. פשיעה: נתונים

הנושא השני שיוצג הוא נושא הפשיעה, תוך התמקדות בנהיגה תחת השפעת מריחואנה (ובפרט חומר ה-THC שהוא החומר הפסיכואקטיבי המרכזי במריחואנה) ובזליגה של מריחואנה מקולורדו למדינות אחרות בארה"ב. במרס 2016 פרסמה המחלקה לביטחון הציבור (Department of Public Safety) של קולורדו דוח תחת הכותרת 'לגליזציה של מריחואנה בקולורדו: ממצאים ראשוניים', בו נכתבו הדברים הבאים: "לא חלף די זמן לאחר הלגליזציה בכדי לאפשר הצהרות מוחלטות בדבר השפעות, אך תשומת הלב המוקדשת לנושא הגבירה את המאמצים לאיסוף המידע. תשומת לב מוגברת זו היא בעלת הפוטנציאל לשנות את דפוסי האכיפה ללא קשר לשינוי כלשהו בהתנהגותם של תושבי קולורדו והמבקרים בה כאחד. ההשפעות ארוכות הטווח של הלגליזציה על ביטחון הציבור לא יהיו ברורות למשך כמה שנים, וגם אז, קשה יהיה לקבוע כי לגליזציית המריחואנה היא הסיבה לשינוי כלשהו." (ההדגשה אינה במקור)³¹

4.1. נהיגה תחת השפעת מריחואנה (Driving Under the Influence – DUI)³²

לפי מחלקת התחבורה של מדינת קולורדו (Colorado Department of Transportation), גם אם מריחואנה נרכשה באופן חוקי, מסיבות רפואיות או למטרות פנאי, על-פי חוקי קולורדו ניתן להגיש כתב אישום נגד כל מי שנוהג כשבדמו 5 ננו-גרם THC (tetrahydrocannabinol) ומעלה וללא קשר לרמת ה-THC עצמו, כאשר מעצרים מתבססים בראש ובראשונה על פגיעה נצפית ביכולת הנהיגה.³³

דוח המחלקה לביטחון הציבור (Department of Public Safety) מצביע על **קושי באומדן היקף תופעת הנהיגה תחת השפעת מריחואנה**, וזאת מכמה סיבות:³⁴ ראשית, האישום הפלילי בקולורדו הוא כנגד 'נהיגה תחת השפעה' ואינו מבחין ברישומיו בין אלכוהול, סמים, או נוכחות של שניהם; שנית, אין מאגר מרכזי עבור התוצאות הטוקסיקולוגיות, מה שמקשה על ניתוח מגמות או קישור בין הדוחות הטוקסיקולוגיים ובין מקרים הנידונים בבתי המשפט באותו הזמן; שלישית, ברגע

³¹ Colorado Department of Public Safety, [Marijuana Legalization in Colorado: Early Findings](#), March 2016, p.38.

³² להרחבה נוספת בנושא ראו אוריאנה אלמסי, [הסדרת נהיגתם של בעלי רישיון לקנביס רפואי](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 18 באוקטובר 2015.

³³ Colorado Department of Transportation, [Marijuana and Driving](#). Visited: 20 July 2016.

³⁴ Colorado Department of Public Safety, [Marijuana Legalization in Colorado: Early Findings](#), March 2016.

שנמדדה רמת אלכוהול פלילית אצל הנהג, יתכן והמשטרה תבחר שלא להמשיך ולבחון חומרים נוספים בדם, מסיבות של זמן ועלות. בנוסף, הגבול הפלילי בקולורדו למריחואנה בדם בזמן נהיגה הוא 5 נ"ג/מ"ל של דלתא 9-THC, חומר שנוכחותו בדם פוחתת במהירות לאחר צריכתו, ומכאן שיש חשיבות לקיום הבדיקה בסמוך עד כמה שניתן למועד העבירה. כיום, היה ולאחר מעצר לשוטרי יש חשד סביר כי העצור הוא תחת השפעה, הוא רשאי להעבירו לבדיקת דם, בכרוך לקבלת צו מתאים. ישנו מאמץ לאיתור אמצעי בדיקה חלופיים (למשל באמצעות דגימת רוק). הדוח מציין גם כי הנתונים מושפעים מנוכחותו של כוח אדם מיומן לאיתור חשודים בנהיגה תחת השפעת מריחואנה. בעוד שב-2012 היו בקולורדו רק 129 'שוטרי שלום' ברחבי המדינה, המוכשרים במיוחד לנושא, ב-2015 היו כבר 228.³⁵

לאור כל זאת, נראה כי הנתונים שיוצגו להלן מהווים הערכת חסר של התופעה.

בנוסף, קיים קושי בהערכת מהימנות נתוני מדינת קולורדו: באתר מחלקת התחבורה של המדינה נכתב כי ב-2013 היו 103 קורבנות בנפש בתאונות בהן היה מעורב נהג תחת השפעת סמים, וכי מתוך 288 הנהגים שנבדקו עבור סמים בשנה זו – 36 בלבד (12.5%) נמצאו עם קנביס בדם.³⁶ לעומת זאת, בסיכום נתונים בנושא מן השנים 2003 עד 2014, המופיע גם הוא באתר המחלקה, נמסר כי ב-2013 מספר הקורבנות בנפש בתאונות בהן היה מעורב נהג תחת השפעת סמים עמד על 128, וכי מתוך 293 הנהגים שנבדקו עבור סמים בשנה זו – 44 (15%) נמצאו עם קנביס בלבד בדם ועוד 12 (4%) נמצאו עם קנביס וסמים נוספים בדם (לא כולל אלכוהול).³⁷ דוגמא נוספת עולה בהשוואה בין אותו סיכום נתונים ובין דוח קודם של ה-RMHIDTA, העושה גם הוא שימוש בנתוני מחלקת התחבורה, אך מציג שונות קטנה במספרים – כך למשל סיכום נתוני מחלקת התחבורה מעלה כי ב-2006 היו מעורבים 27 נהגים תחת השפעת סמים בתאונות קטלניות, אך ה-RMHIDTA מדווח רק על 21, וכד'.³⁸ לא ידוע אם השונות בנתונים המדווחים נובעת מתקופות דיווח שונות, עדכון נתונים לאחור, או כל סיבה אחרת, ובמסגרת המסמך הנוכחי אין בידי מרכז המחקר והמידע של הכנסת האמצעים לקבוע את מקור השונות, ומכאן גם את מידת מהימנותם של נתונים אלו

תחת מגבלות אלו מוצגים להלן בטבלה 2 נתוני מחלקת התחבורה של מדינת קולורדו (Colorado Department of Transportation) בדבר מעורבות נהגים תחת השפעת סמים בתאונות קטלניות בין השנים 2004 עד 2014. נתוני 2015 טרם פורסמו. יוזכר כי לא כל הנהגים המעורבים בתאונות דרכים קטלניות בקולורדו נבדקו עבור נוכחות סמים, קנביס או אחרים, בדם בזמן התאונה.

³⁵ Colorado Department of Public Safety, [Marijuana Legalization in Colorado: Early Findings](#), March 2016.

³⁶ Colorado Department of Transportation, [Marijuana and Driving](#). Visited: 20 July 2016.

³⁷ Colorado Department of Transportation, [Drugged Driving Statistics](#). Visited: 20 July 2016.

³⁸ Rocky Mountain High Intensity Drug Trafficking Area, [The Legalization of Marijuana in Colorado: The Impact](#), Volume 1, August 2013, p.7.

טבלה 2: מעורבות נהגים תחת השפעת סמים בתאונות קטלניות בקולורדו

בין השנים 2004 עד 2014³⁹

שנה	מס' הרוגים בסך כל תאונות הדרכים בקולורדו	מתוכם מס' הרוגים בתאונות מעורב נהג תחת השפעת סמים	שיעור הרוגים בתאונות מעורב נהג תחת השפעת סמים	מס' מעורבים בתאונות קטלניות	מתוכם מספר נהגים בתאונות קטלניות שנמצאו חיוביים לקנביס בלבד	שיעור מספר נהגים בתאונות קטלניות שנמצאו חיוביים לקנביס בלבד מתוך מס' נהגים מעורבים בתאונות קטלניות	מס' נהגים שנמצאו חיוביים לקנביס + סמים נוספים מתוך מס' נהגים מעורבים בתאונות קטלניות	שיעור מס' נהגים שנמצאו חיוביים לקנביס + סמים נוספים מתוך מס' נהגים מעורבים בתאונות קטלניות
2004	667	52	7.8%	951	20	2.1%	10	1.1%
2005	606	94	15.5%	847	29	3.4%	7	0.8%
2006	535	85	15.9%	721	27	3.7%	11	1.5%
2007	554	94	17.0%	789	26	3.3%	4	0.5%
2008	548	89	16.2%	712	31	4.4%	8	1.1%
2009	465	89	19.1%	653	37	5.7%	5	0.8%
2010	450	83	18.4%	601	42	7.0%	9	1.5%
2011	447	107	23.9%	587	52	8.9%	9	1.5%
2012	474	89	18.8%	632	36	5.7%	9	1.4%
2013	481	128	26.6%	627	44	7.0%	12	1.9%
2014	488	139	28.5%	684	84	12.3%	25	3.7%

שנת 2004 היא השנה המוקדמת ביותר המדווחת בדוח זה, שנת 2010 היא השנה בה חלה הרחבת ההסדר לשימוש רפואי בקנביס, ושנת 2014 היא השנה בה החלה המכירה הקמעונאית של קנביס למטרות פנאי. להלן כמה ממצאים העולים מנתוני הטבלה, ומהשוואה בין שנים אלו:

- שיעור ההרוגים בתאונות דרכים בהן היה מעורב נהג תחת השפעת סמים מתוך שיעור ההרוגים בכלל תאונות הדרכים בשנת 2014 עמד על 28.5% והיה גבוה משיעורם בשנת 2010 (18.4%) ובשנת 2004 (7.8%). עם זאת, יש לשים לב כי במקרה זה שנים אלו אינן שנים מייצגות, וכי ישנה תנודתיות גבוהה בנתון זה בין השנים השונות.

³⁹ Colorado Department of Transportation, [Drugged Driving Statistics](#). Visited: 20 July 2016.

- **שעור הנהגים שנמצאו חיוביים לקנביס בלבד מתוך סך הנהגים שהיו מעורבים בתאונות קטלניות בשנת 2014 עמד על 12.3% והיה גבוה משיעורם בשנת 2010 (7%) ובשנת 2004 (2.1%).**

- **שעור הנהגים שנמצאו חיוביים לקנביס ולסמים נוספים מתוך סך הנהגים שהיו מעורבים בתאונות קטלניות עלה מ- 1.1% בשנת 2004 ל- 1.5% בשנת 2010, ל- 3.7% בשנת 2014.**

בטבלה 3 מופיעים נתוני מחלקת התחבורה של קולורדו בדבר מספר ההרוגים בתאונות דרכים בקולורדו בשנים 2013 ו- 2014 לפי תוצאות הטוקסיקולוגיה של הנהגים, כפי שהתפרסמו בדוח המחלקה לביטחון הציבור (Department of Public Safety) של קולורדו ממרס 2016. הדוח מציג נתונים רק עבור שנים אלו, ולאור זאת לא ניתן ללמוד מהם מעבר להבדל נקודתי בין השנים.

טבלה 3: הרוגים מתאונות דרכים בקולורדו, לפי תוצאות טוקסיקולוגיה של הנהגים, - 2014

⁴⁰2013

2014		2013		תוצאות טוקסיקולוגיה - נהגים
%	מס' הרוגים	%	מס' הרוגים	
31.4	153	29.3	141	ללא אלכוהול או סמים
21.9	107	16.2	78	אלכוהול בלבד
7.6	37	4.8	23	THC בלבד
6.4	31	3.7	18	THC ואלכוהול
1.0	5	1.9	9	THC וסמים אחרים
1.2	6	1.0	5	THC אלכוהול וסמים אחרים
5.5	27	9.1	44	סמים אחרים בלבד
3.5	17	4.2	20	סמים אחרים ואלכוהול
21.5	105	29.7	143	לא ידוע
100.0	488	100.0	481	סך הכל הרוגים

מנתונים אלו עולה כי בשנים 2013 ו-2014 מעט למעלה משני-שלישים מההרוגים בתאונות קטלניות בקולורדו נהרגו בתאונות בהן היה מעורב נהג תחת השפעת חומר פסיכואקטיבי אחד לפחות (70.7% ו- 68.6%, בהתאמה). מהטבלה לא ניתן ללמוד מהו החומר העיקרי עבור נהגים שבדמם נמצאו כמה חומרים. יש לשם לב כי באשר לחמישית מהנהגים בשנת 2014 ולכ-30% מהנהגים בשנת 2013 לא קיים מידע באשר לזהות החומרים שנמצאו בדמם.

⁴⁰ Colorado Department of Public Safety, [Marijuana Legalization in Colorado: Early Findings](#), March 2016.

סכימת מספרי ההרוגים לפי סוגי החומרים הפסיכואקטיביים מעלה כי בשנת 2013 11.4% מההרוגים (55) היו בתאונות בהן היה נהג תחת השפעת THC (עם או ללא חומרים נוספים), 16.2% מההרוגים היו בתאונות בהן היה מעורב נהג תחת השפעת סמים אחרים (עם או ללא חומרים נוספים), ו- 25.2% מההרוגים היו בתאונות בהן היה מעורב נהג תחת השפעת אלכוהול (עם או ללא חומרים נוספים). כלומר, בשנת 2013 קבוצת ההרוגים הגדולה ביותר בתאונות דרכים בקולורדו היתה כתוצאה מתאונות בהן היה מעורב נהג תחת השפעת אלכוהול עם או ללא חומרים אחרים (121 הרוגים), מתוכם כמעט שני-שלישים מתאונה שהתרחשה תחת השפעת אלכוהול בלבד.

סכימת הנתונים לשנת 2014 מעלה כי 16.2% מההרוגים (79) היו בתאונות בהן היה מעורב נהג תחת השפעת THC (עם או ללא חומרים נוספים) 11.3% מההרוגים היו בתאונות בהן היה מעורב נהג תחת השפעת סמים אחרים (עם או ללא חומרים נוספים), ו- 33% מההרוגים היו בתאונות בהן היה מעורב נהג תחת השפעת אלכוהול (עם או ללא חומרים נוספים). כלומר, גם בשנת 2014 קבוצת ההרוגים הגדולה ביותר בתאונות דרכים בקולורדו היתה כתוצאה מתאונות בהן היה מעורב נהג תחת השפעת אלכוהול עם או ללא חומרים נוספים (161 הרוגים), מתוכם כשני-שלישים מתאונה שהתרחשה תחת השפעת אלכוהול בלבד.

עם זאת, בין השנים 2013-2014 היתה עליה בשיעור ההרוגים בתאונות בהן היה מעורב נהג תחת השפעת THC (עם או ללא חומרים נוספים) – מ- 11.4% ב-2013 ל-16.2% ב-2014.

כאמור, מחברי הדוח מבהירים כי לעמדתם, כפי שצוטט בפתיחת פרק זה, "ההשפעות ארוכות הטווח של הלגליזציה על ביטחון הציבור לא יהיו ברורות למשך כמה שנים, וגם אז, קשה יהיה לקבוע כי לגליזציה המריחואנה היא הסיבה לשינוי כלשהו."⁴¹

4.2. זליגה של מריחואנה אל מחוץ למדינה

דוח המחלקה לביטחון הציבור (Department of Public Safety) של קולורדו ממרס 2016 מציג גם נתונים בנושא זליגה של מריחואנה באופן לא חוקי מהמדינה אל מדינות אחרות בארה"ב. יוזכר כי בקולורדו אסורה הוצאה של מריחואנה שנרכשה במדינה אל מחוץ לגבולות המדינה, כמו-גם הכנסתה אל שדה התעופה הבינלאומי שבדנבר.⁴²

לפי דוח זה פועלת המחלקה לבניית תשתית לאיסוף מסודר של נתונים אלו, אך כרגע מקור הנתונים הוא שירות מידע חיצוני בשם 'Black Asphalt', המבוסס על דיווח וולונטרי של רשויות אכיפה שונות בארה"ב, ואלו הנתונים שיוצגו להלן.⁴³ לפי הדוח, בין התאריכים 1 בינואר 2014 ל- 30 באוגוסט 2015 התקבלו במערכת זו 261 הודעות וולונטריות מרשויות אכיפת חוק שונות בארה"ב

⁴¹ שם, עמ' 38. ההדגשה אינה במקור.

⁴² Colorado Official State Web Portal, [Laws about Marijuana Use](#). Updated last: 2016. Visited: July 4th, 2016; Colorado Department of Public Health & Environment, [Retail Marijuana in Colorado for Visitors](#), June 10 2015.

⁴³ Colorado Department of Public Safety, [Marijuana Legalization in Colorado: Early Findings](#), March 2016.

על תפיסות של סמים, מזומנים או נשק, בהן נתפסו סמים שמקורם קולורדו. מתוך אותן 261 תפיסות, 169 (65%) היו בשל מריחואנה/חשיש. כמעט כל תפיסות המריחואנה (166 מתוך 169) יועדו למדינות מחוץ לקולורדו, בדרך כלל אוקלהומה, אילינוי, קנזס או מיזורי. על-פי הדוח, לא ידוע אם מקור המריחואנה היה מעסקים מורשים, מטפלים בעלי רישיון למריחואנה למטרות רפואיות, מגדלים עצמאיים, או השוק השחור, ומכאן שהמסקנה כי קיים קשר בין תפיסות אלו ובין הלגליזציה אינו מבוסס בשלב זה.

לעומת זאת, הרשות הפדרלית הייעודית למאבק בסמים באזור הרי הרוקי המוכר כאזור סחר בסמים בעצימות גבוהה (Rocky Mountain High Intensity Drug Trafficking Area – RMHIDTA), מדווחת על מספרים ומסקנות שונים.⁴⁴ זאת, בהתבסס על נתוני תפיסות אקראיות (interdiction seizures) ברכבים שנעצרו על-ידי המשטרה (הפדרלית או המקומית) בשל עבירת תנועה, שדווחו גם הן באופן וולונטרי על-ידי רשויות האכיפה השונות בארה"ב, אך הפעם למערכת התפיסות הארצית (National Seizures System – NSS) המנוהלת על-ידי שלוחה של מינהל אכיפת סמים ברמה הפדרלית בארה"ב (U. S. Drug Enforcement Administration). מדובר במאגר מידע שאינו פתוח לציבור,⁴⁵ ולאור זאת להלן יוצגו הנתונים כפי שפורסמו על-ידי RMHIDTA, ולא כפי שהם מפורסמים במקור.

לפי ה-RMHIDTA, מומחים בתחום מעריכים כי שיעור התפיסות האקראיות משקף רק כ-10% או פחות משיעור ההעברות הכלליות אל מחוץ למדינה. דוח הרשות קובע כי רק בשנת 2014 היו 360 תפיסות של מריחואנה שמקורה בקולורדו ויועדה למדינות אחרות, כ-100 תפיסות יותר ממספר התפיסות עליו מדווחת מדינת קולורדו עבור התקופה 1 בינואר 2014 עד 30 באוגוסט 2015. דוח ה-RMHIDTA אינו מציג נתונים לשנת 2015. בקצרה, נתוני ה-RMHIDTA משקפים עליה גדולה בין נתוני 2009 ו-2010 (מ-92 תפיסות ל-281), אותה הם משייכים להרחבת האסדרה של מריחואנה רפואית, ועליה נוספת בין 2013 ל-2014 (מ-288 תפיסות ל-360), אותה הם משייכים לתחילת המכירה הקמעונאית החוקית של קנביס למטרות פנאי. הדוח אינו מתייחס או מציג הסבר בדבר נתונים נוספים אותם הוא מציג, המראים ירידה בין נתוני 2011 לנתוני 2012 (מ-321 תפיסות ל-274).

⁴⁴ Rocky Mountain High Intensity Drug Trafficking Area, [The Legalization of Marijuana in Colorado: The Impact](#), Volume 3, September 2015, p.101.

⁴⁵ Data.gov, [National Seizure System](#), updated last: 1 June 2016. Visited: 13 July 2016.

5. הכנסות מדינת קולורדו ממיסוי: נתונים

הנושא האחרון שיוצג במסמך הוא נושא הכנסות מדינת קולורדו ממכירה קמעונאית של מריחואנה למטרות פנאי. המסמך מתמקד בנתוני הכנסות והוצאות הקשורים ישירות למיסוי המכירה הקמעונאית של מריחואנה, ואינו עוסק בהכנסות אפשריות אחרות כגון יצירת מקומות תעסוקה, הכנסות מתיירות ועוד, כמו-גם לא בהוצאות אפשריות אחרות בגין, למשל, פשיעה או תשתיות.

כיום, בנוסף למס הקנייה (sales tax) של המדינה העומד על 2.9%, מוטל על מכירות קמעונאיות של מריחואנה גם מס מיוחד של 10% (special tax). בנוסף, בעת מכירה סיטונאית (בין מגדלים לעסקים), מוטל עוד מס, מס בלו (excise tax), של 15%.⁴⁶ מס הקנייה בשיעור של 2.9% מוטל גם על רכישת מריחואנה למטרות רפואיות.⁴⁷ נציין כי בנוסף רשאית כל רשות מקומית לקבוע מיסוי נוסף, בהתאם לשיקול דעתה.⁴⁸ כך, למשל, מטילה עיריית דנבר מס נוסף בסך של 7.15% על כל המכירות הקמעונאיות של מריחואנה למטרות הנאה ומס נוסף בסך של 3.65% על כל המכירות הקמעונאיות של מריחואנה למטרות רפואיות.⁴⁹

מחלקת מס ההכנסה (Department of Revenue) של מדינת קולורדו היא האמונה על נושא הכנסות המדינה מהמסחר ומהשימוש במריחואנה, למטרות רפואיות ולמטרות פנאי, ובכלל זה אכיפת המדיניות והחוק בנושא. השנה הפיסקלית במדינת קולורדו היא מה-1 ביולי ועד ה-30 ביוני. מאז החלה מכירה קמעונאית לגלית של מריחואנה למטרות פנאי בקולורדו, פרסמה מדינת קולורדו נתוני שנה פיסקלית מלאה אחת בלבד – מה-1 ביולי 2014 ועד ה-30 ביוני 2015.⁵⁰ הנתונים המוצגים בטבלה 4 מתייחסים אך ורק לסעיפי הכנסות ממכירה קמעונאית חוקית של מריחואנה למטרות פנאי.

⁴⁶ Larson Silbuagh, [Distribution of Marijuana Tax Revenue](#), Colorado Legislative Council Staff – Issue Brief, July 2015.

⁴⁷ Colorado Official State Web Portal, [Laws about Marijuana Use](#). Updated last: 2016. Visited: July 4th, 2016; Colorado Department of Public Health & Environment, [Retail Marijuana in Colorado for Visitors](#), June 10 2015.

⁴⁸ Colorado Official State Web Portal, [Laws about Marijuana Use](#). Updated last: 2016. Visited: July 4th, 2016; Colorado Department of Public Health & Environment, [Retail Marijuana in Colorado for Visitors](#), June 10 2015.

⁴⁹ Denver Treasury Division, [Business Taxes - Sales Tax](#). Visited: 20 July 2016.

⁵⁰ Colorado Department of Revenue – Enforcement Division for Marijuana, [Report to the Joint Budget Committee and House of Senate Finance Committees of the Colorado General Assembly](#), 1 April 2016, p. 5.

טבלה 4: הכנסות מדינת קולורדו לשנה הפיסקלית 2014-2015 מאגרות וממיסים שנגבו

מעסקים קמעונאיים למכירת מריחואנה למטרות פנאי⁵¹

סכום (דולר אמריקאי)	סעיף הכנסה
4,314,920	אגרות רישוי
11,816,410	מס קנייה (2.9%)
42,017,798	מס מיוחד (10%)
23,995,775	מס בלו (15%)
82,144,903	סה"כ

נתונים אלה אינם כוללים את ההכנסות מקנביס למטרות רפואיות, כמו-גם הכנסות מרישוי בעלי מקצוע מתאימים או קנסות בגין הפרת חוק ותקנות בנושא.

השוואה בין ההכנסות ממס הקנייה (2.9%) ממכירה קמעונאית של מריחואנה למטרות רפואיות, שהותרה החל מה-1 באוגוסט 2010⁵², ובין מכירה קמעונאית של מריחואנה למטרות פנאי, שהותרה החל מה-1 בינואר 2014, מאפשרת בחינה של צמיחת שוק המריחואנה למטרות פנאי מאז החלה תקופת הלגיטימציה.

איורים 2 ו-3 מציגים את נתוני מס ההכנסה של מדינת קולורדו בדבר הכנסות ממס הקנייה בלבד (2.9%) בשל מכירה קמעונאית של מריחואנה, בדולר אמריקאי, עבור החודשים ינואר 2014 (מועד תחילת מכירה קמעונאית חוקית של מריחואנה למטרות פנאי) עד אפריל 2016 (הנתון האחרון שפורסם עד כה).⁵³ נתונים אלה אינם כוללים, כאמור, את הכנסות המדינה משני המיסים הייחודיים הנוספים המוטלים על מכירה חוקית של מריחואנה למטרות הפנאי המס המיוחד בשיעור של 10% ומס הבלו בשיעור של 15%.

איור 2 מציג את סך ההכנסות מדי חודש, כפי שהועברו מהקמעונאים למדינת קולורדו בחודש העוקב. כפי שניתן לראות, סך ההכנסות של מדינת קולורדו ממס הקנייה בלבד (2.9%) ממכירה קמעונאית של מריחואנה, למטרות רפואיות ולמטרות פנאי, עלה מינואר 2014, אז עמד על 1,330,209 דולר אמריקני, ל-3,292,341 דולר אמריקני באפריל 2016, עליה של כמעט פי שניים וחצי.

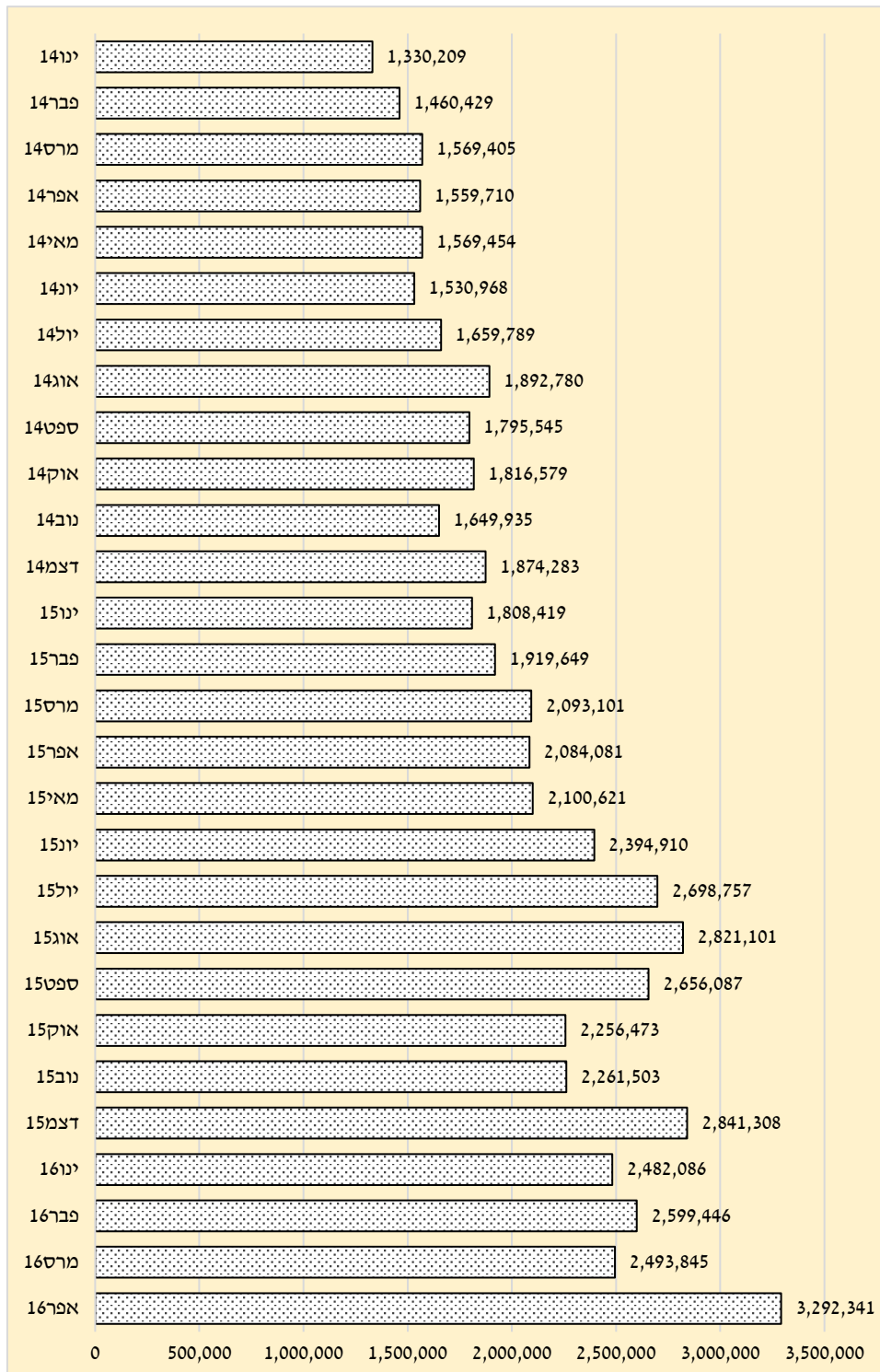
⁵¹ Colorado Department of Revenue – Enforcement Division for Marijuana, [Report to the Joint Budget Committee and House of Senate Finance Committees of the Colorado General Assembly](#), 1 April 2016, p. 5.

⁵² Colorado Department of Revenue, [2010 Annual Report \(July 1, 2009 - June 30, 2010\)](#), 22 December 2010, p.1.

⁵³ Colorado Department of Revenue, [Colorado Marijuana Tax Data](#), 2016. Visited: 10 July 2016; Colorado Department of Revenue, [Marijuana Tax Data Archive](#), 2016. Visited: 10 July 2016.

איור 2: הכנסות מדינת קולורדו ממס קניה (2.9%) בגין מכירה קמעונאית של מריחואנה

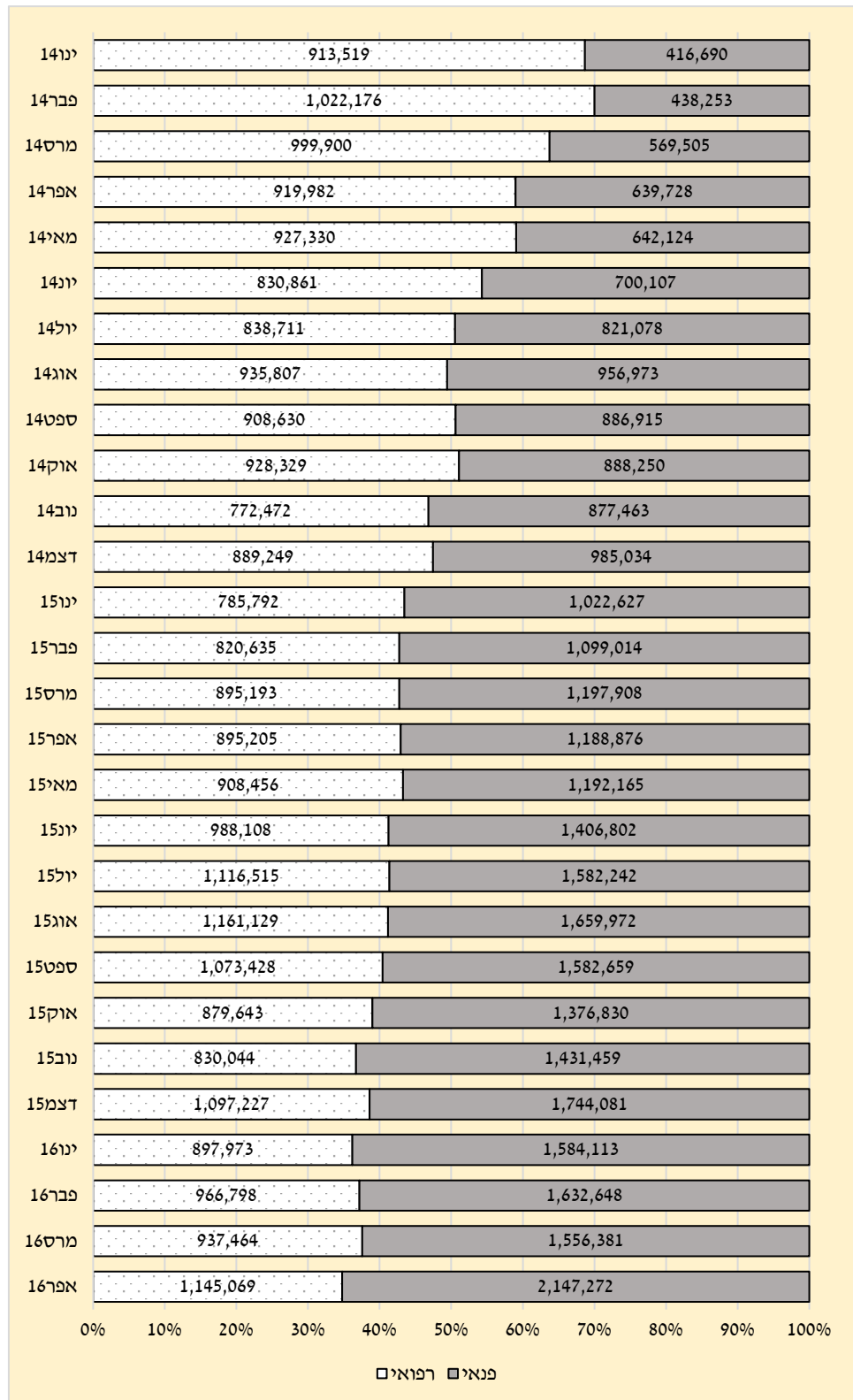
למטרות רפואיות ומריחואנה למטרות פנאי, ינואר 2014 – אפריל 2016).⁵⁴

⁵⁴ Colorado Department of Revenue, [Colorado Marijuana Tax Data](#), 2016. Visited: 10 July 2016; Colorado Department of Revenue, [Marijuana Tax Data Archive](#), 2016. Visited: 10 July 2016.

איור 3: התפלגות הכנסות מדינת קולורדו ממס קנייה (2.9%) במכירה קמעונאית של מריחואנה

למטרות רפואיות וממריחואנה למטרות פנאי, ינואר 2014 – אפריל 2016⁵⁵

⁵⁵ Colorado Department of Revenue, [Colorado Marijuana Tax Data](#), 2016. Visited: 10 July 2016; Colorado Department of Revenue, [Marijuana Tax Data Archive](#), 2016. Visited: 10 July 2016.

איור 3 מאפשר לבחון את התמהיל של ההכנסות ממס קנייה (2.9%) של מכירה קמעונאית של מריחואנה למטרות פנאי ולעומת הכנסות ממכירות למטרות רפואיות. כפי שניתן לראות, בעוד שבינואר 2014 68.7% מהכנסות מדינת קולורדו מכלל מיסי הקנייה (2.9%) של מכירה קמעונאית של מריחואנה היו ממריחואנה למטרות רפואיות, הרי שבאפריל 2016 עמדו שיעורן של הכנסות אלו על 34.8% בלבד. יש לציין כי לפי נתוני מס ההכנסה של מדינת קולורדו, בין השנה הקלנדרית 2014 ל-2015, חל גידול של 10.7% במספר רישיונות העסק בתחום המריחואנה לצרכים רפואיים (מ-1,364 ב-2014 ל-1,458 ב-2015), וגידול מקביל של 54.5% בתחום המריחואנה לצרכים פנאי (מ-542 ב-2014 ל-994 ב-2015).⁵⁶

בשנים אלו ניתן לזהות גם גידול בהכנסות מהמס המיוחד (10%) וממס הבלו (15%), כפי שעולה מטבלה 5.

טבלה 5: הכנסות מדינת קולורדו מהמס המיוחד (10%) ומס הבלו (15%) על מריחואנה למטרות פנאי, עבור השנים הקלנדריות 2014 ו-2015 (דולר אמריקני)

2015	2014	סוג המס
57,622,832	30,364,796	מיוחד (10%)
35,060,590	13,341,000	בלו (15%)

הכנסות המדינה מאגרות רישוי וממיסוי, הן הכנסות ייעודיות ('צבועות' או 'מסומנות') להוצאות שהוגדרו מראש על-ידי המדינה, ואינן מיועדות לתקציב המדינה הכללי. בחוק נקבע כי החל מה-1 בינואר 2014 כל הכנסות מס הקנייה (2.9%) ממכירה הקמעונאית של מריחואנה, הן למטרות רפואיות והן למטרות פנאי, יועברו לקרן מיסי המריחואנה (– Marijuana Tax Cash Fund – MTCF) (להלן).⁵⁷ כמו כן, 85% מהכנסות המס המיוחד (10%) מועברות אף הן לקרן.

דוגמא אחת לאופן בו מערך ההכנסות של מדינת קולורדו בנושא זה קשור גם לנושא ההוצאות, ומכאן שהשינויים באחד כרוכים בשינויים עבור השני, הוא נושא הרשות הרגולטורית הממונה על נושא המיסוי. עם הסדרת המכירה הקמעונאית של מריחואנה למטרות רפואיות, הוקמה ב-2010 רשות ארצית לרישוי מריחואנה רפואית (state medical marijuana licensing authority and enforcement division), בחטיבת האכיפה של מס ההכנסה בקולורדו. החוק קבע אז כי כל ההכנסות כתוצאה מהליך הרישוי של העסקים לייצור וממכר מריחואנה למטרות רפואיות יופנו

⁵⁶ Colorado Department of Revenue, [2015 Annual Report \(July 1, 2014 - June 30, 2015\)](#), 1 June 2016, p.29.

⁵⁷ Larson Silbaugh, [Distribution of Marijuana Tax Revenue](#), Colorado Legislative Council Staff – Issue Brief, July 2015.

לכיסוי הוצאות הרשות החדשה.⁵⁸ במהלך 2013 הוסבה הרשות מרישוי מריחואנה רפואית לרישוי של מריחואנה בכלל, עדות להרחבה הצפויה בסמכויותיה ותפקידיה.⁵⁹

בחינת הכנסותיה והוצאותיה של הרשות מעלה כי לפי מסמך של בית המחוקקים בקולורדו מיולי 2015 סך ההקצאות הכספיות מקרן מיסי המריחואנה בשנה הפיסקלית 2014-15 עבור פעילות חטיבת האכיפה של מריחואנה במס ההכנסה של מדינת קולורדו (Department of Revenue Marijuana Enforcement Division) עמדו על 7.6 מיליון דולר אמריקני.⁶⁰ בו-בזמן, בדוח השנתי של הרשות מה-1 באפריל 2015 פורסם כי הוצאות הרשות בשנה הפיסקלית 2013-2014 היו בסך כ-9.5 מיליון דולר אמריקני,⁶¹ ובדוח השנתי מה-1 באפריל 2016 נוקבת הרשות בהוצאות בסך של כ-8.5 מיליון דולר אמריקני עבור השנה הפיסקלית 2014-2015.⁶²

שתי נקודות עולות מנתונים אלו: ראשית, בשנה הפיסקלית 2014-15 היו הכנסותיה של הרשות מהקרן 7.6 מיליון דולר אמריקני, בעוד שהוצאותיה עמדו על 8.5 מיליון דולר אמריקני. שנית, ניסיון להשוות בין השינויים ברשות בהוצאותיה בלבד בין השנים הפיסקליות 2013-2014 ו-2014-2015 אינו מתאפשר, וזאת מאחר ובשנים אלו חל שינוי באופי הפעילות של הרשות, עקב הרחבת המעבר לרגולציה גם למכירה קמעונאית של מריחואנה למטרות פנאי, וסעיפי ההוצאות בין השנים אינם זהים.

כאמור, בנוסף להכנסות ממס הקנייה (2.9%) מועברים לקרן מיסי המריחואנה (Marijuana Tax Cash Fund – MTCF) גם 85% מהכנסות המס המיוחד (10%).⁶³ סכום זה עמד בשנה הפיסקלית 2014-2015 על כ-35,715,128 דולר אמריקני.⁶⁴ קרן ה-MTCF מחויבת להוציא מזי שנה את כלל הכספים שהועברו אליה בגין השנה הפיסקלית הקודמת לתוכניות בנושאי סמים בתחומי הבריאות, החינוך ומערכת האכיפת החוק. לפי מסמך של בית המחוקקים בקולורדו מיולי

⁵⁸ Colorado Department of Revenue, [2010 Annual Report \(July 1, 2009 - June 30, 2010\)](#), 22 December 2010, p.1.

⁵⁹ Colorado Department of Revenue, [2013 Annual Report \(July 1, 2009 - June 30, 2010\)](#), 24 December 2013, p.1.

⁶⁰ Larson Silbaugh, [Distribution of Marijuana Tax Revenue](#), Colorado Legislative Council Staff – Issue Brief, July 2015.

⁶¹ Colorado Department of Revenue – Enforcement Division for Marijuana, [Report to the Joint Budget Committee and House of Senate Finance Committees of the Colorado General Assembly](#), 1 April 2015, p. 4.

⁶² Colorado Department of Revenue – Enforcement Division for Marijuana, [Report to the Joint Budget Committee and House of Senate Finance Committees of the Colorado General Assembly](#), 1 April 2016, p. 6.

⁶³ Larson Silbaugh, [Distribution of Marijuana Tax Revenue](#), Colorado Legislative Council Staff – Issue Brief, July 2015.

⁶⁴ נציין כי סכום זה חושב על בסיס הנתונים כפי שהופיעו בדוח מחלקת האכיפה של מס ההכנסה לבית הנבחרים של קולורדו עבור השנה הפיסקלית 2014-15 (Colorado Department of Revenue – Enforcement Division for Marijuana, [Report to the Joint Budget Committee and House of Senate Finance Committees of the Colorado General Assembly](#), 1 April 2016, p. 5). עם זאת, במסמך אחר של בית הנבחרים, מיולי 2015, בו מפורטות הוצאות הקרן לשנה הפיסקלית 2014-15, נקוב סכום נמוך מסכום זה, בסך 35,372,204 דולר אמריקני (Larson Silbaugh, [Distribution of Marijuana Tax Revenue](#), Colorado Legislative Council Staff – Issue Brief, July 2015).

2015 סך ההקצאות הכספיות מקרן זו בשנה הפיסקלית 2014-2015 עמד על 35,327,204 דולר אמריקני, וזאת בחלוקה לפי המפתח הבא: \$2,500,00 למחלקת החינוך; \$190,000 למשרד המושל; \$7,623,807 למחלקה למדיניות ומימון בריאות הציבור (Department of Health Care Policy & Financing); \$8,600,000 למחלקה ל-human services; \$1,700,760 למחלקת המשפטים; \$6,907,557 למחלקה לבריאות הציבור והסביבה; \$204,983 למחלקה לביטחון הציבור; ו-\$7,600,000 למחלקת מס ההכנסה.⁶⁵ הכספים יועדו לתוכניות בתחום המניעה והטיפול בסמים, ואת פירוטן ניתן לראות במסמך בית המחוקקים של קולורדו.⁶⁶

15% האחוז הנותרים בהכנסות המס המיוחד מופנים לשלטון המקומי בקולורדו, בהתאם לאחוז המכירות הקמעונאיות שבשטחן.⁶⁷

בנוסף, 40 מיליון הדולרים הראשונים הנגבים בכל שנה פיסקלית במסגרת מס הבלו (15% על מכירה סיטונאית) מיועדים לקרן לבניית בתי-ספר במדינה (Building Excellent School Today Fund – BEST).⁶⁸ כל הכנסה נוספת שנגבית במסגרת מס זה תועבר לקרן בתי הספר הציבוריים (Public School Fund).⁶⁹ בשנה הפיסקלית המדווחת היחידה עד כה, 2014-2015, עמדו כאמור סך ההכנסות ממס הבלו (15%) על כ-24 מיליון דולר אמריקני.⁷⁰

6. סיכום

מסמך זה הציג נתונים נבחרים מרשויות רשמיות שונות בארה"ב בדבר הנעשה בקולורדו בין השנים 2014 ו-2015, לאחר שהופעלה במדינה מכירה קמעונאית חוקית של מריחואנה למטרות פנאי. בפרט, התמקד המסמך, לאור הדיון הציבורי בנושא בארץ, בדפוסי שימוש של מריחואנה בקרב בני-נוער, נהיגה תחת השפעת מריחואנה, זליגת מריחואנה אל מחוץ לגבולות קולורדו, והכנסות מדינת קולורדו ממיסוי המכירה הקמעונאית.

מסקנתו המרכזית של המסמך, וזאת לאור כלל הנתונים, כי בשלב הנוכחי מוקדם לקבוע מהי השפעת מהלך הלגליזציה שנכנס לתוקפו רק ב-1 בינואר 2014, כמו-גם הסקת מסקנות ממנו בדבר מקומות אחרים, וזאת, בין השאר, מטעמים הבאים:

⁶⁵ Larson Silbuagh, [Distribution of Marijuana Tax Revenue](#), Colorado Legislative Council Staff – Issue Brief, July 2015.

⁶⁶ שם.

⁶⁷ Colorado Department of Revenue, [Marijuana Taxes - Legal Research](#), 2016. Visited: 10 July 2016.

⁶⁸ Larson Silbuagh, [Distribution of Marijuana Tax Revenue](#), Colorado Legislative Council Staff – Issue Brief, July 2015.

⁶⁹ Colorado Legislative Council, [Marijuana Taxes](#), 2016. Visited: 10 July 2016.

⁷⁰ Colorado Department of Revenue – Enforcement Division for Marijuana, [Report to the Joint Budget Committee and House of Senate Finance Committees of the Colorado General Assembly](#), 1 April 2016, p. 5.

- **משך הזמן הקצר שחלף מאז שנכנסה מדיניות הלגליזציה לתוקפה.** יש להניח כי מדובר בשוק מתפתח, ויעברו עוד מספר שנים לפחות עד שניתן יהיה לזהות מגמות ברורות בכל אחד מההיבטים שנבחנו במסגרת מסמך זה.
- **ההיסטוריה הרגולטורית המוקדמת של קולורדו בנושא המריחואנה למטרות רפואיות,** היא חלק בלתי-נפרד מהתהליכים שהובילו ללגליזציה של מריחואנה למטרות פנאי, ומכאן שיש קושי בקביעת קשר סיבתי בין הנתונים שהוצגו ובין מהלך הלגליזציה למטרות פנאי לבדו.
- **שיעור השימוש הגבוה של מריחואנה בקרב בני נוער בקולורדו בהשוואה לממוצע הלאומי בארה"ב,** מצביע על כך שלמדינה זו מאפיינים ייחודיים ומכאן ישנו קושי בהסקת מסקנות כלליות מהמתרחש בה כלפי התופעה המכונה 'לגליזציה' בכללותה.
- **קיים קושי להצליב בין נתונים שנאספו ברמת המדינה ובין נתונים שנאספו ברמת הפדרלית והלאומית,** ומכאן קושי אמפירי מהותי בהבנת התופעה כפי שהיא מתרחשת כיום ובתוך כך להסיק מכך על קשר סיבתי כלשהו.

כתיבה: עדי ענבר

אישור: שלי לוי, ראשת צוות